

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sa proti žalovanému mestu Košice domáhali zaplata sumy 4 122,60 eur spolu s príslušenstvom (pôvodne) za užívanie nehnuteľností (špecifikovaných v žalobe, pozn.) patriacich do podielového spoluvlastníctva sťažovateľov, na ktorých sa nachádza miestna komunikácia, (pôvodne) z titulu vecného bremena zriadeného podľa zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), poukazujúc na ustálenú súdnu prax, v zmysle ktorej za vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z. patrí odplata vo forme opakujúceho sa plnenia. V konaní sťažovatelia svoj návrh prekvalifikovali na bezdôvodné obohatenie.

3. Okresný súd Košice II v odôvodnení rozsudku sp. zn. 25C/8/2020 z 11. októbra 2022, aplikujúc právne závery z rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (uznesenie sp. zn. 8Cdo/17/2019) na skutkový stav, uviedol, že za vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z. patrí jednorazová odplata a nárok uplatnený sťažovateľmi na zaplata náhrady za vecné bremeno je tak premlčaný, a preto žalobu podanú sťažovateľmi zamietol.

4. Proti rozsudku okresného súdu sťažovatelia podali odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil a zotrval na tom, že na pozemkoch sťažovateľov vzniklo vecné bremeno a odplata zaňho je jednorazová podľa ustálenej praxe najvyšších súdnych autorít.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu o právnom posúdení o jednorazovej finančnej náhrade za vznik vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., sťažovatelia podali túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú:

a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty, a to ku skutkovo a k právne obdobným veciam iných osôb (s poukazom na dlhoročnú konštantnú judikatúru súdov o opakujúcej sa odplate vo forme renty, ako aj na judikatúru ústavného súdu – nálezy sp. zn. PL. ÚS 42/2015 a sp. zn. II. ÚS 349/09, rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/133/2009 a sp. zn. 1Cdo/133/2019);

b) arbitrárnosťou napadnutého rozsudku tým, že sa súd vôbec nevysporiadal s tvrdením sťažovateľov o prejudicialite ani s tým, že o opakovanej náhrade už bolo skôr rozhodnuté právoplatnými rozhodnutiami súdov v obdobných veciach, a neodôvodnil odchýlenie sa od právneho názoru ústavného súdu v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého jednorazová odplata za zriadenie vecného bremena nie je primeranou odplatou podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, a preto by mala mať opakujúci sa charakter;

c) následkami súdmi preferovaného výkladu § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. (rozporného s cieľom a zmyslom zákona) o jednorazovej odplate za vecné bremeno, ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov, resp. jeho pozbavenie, neochota obcí a samosprávnych krajov vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod ich stavbami a neexistencia žiadneho právneho prostriedku na donútenie obcí a samosprávnych krajov k usporiadaniu vlastníckych vzťahov, sťažovateľom tak zostáva len „holé“ vlastnícke právo;

- d) cieľom zákonodarcu, ktorým nebolo určenie jednorazovej odplaty za vecné bremeno, ale usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami s tým, že ak by chcel zriadiť vecné bremeno s jednorazovou odplatom, tak by to zakotvil priamo do zákona, čo sa nestalo;
- e) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 1 ústavy, a to vytvorením dvoch skupín vlastníkov pozemkov pod stavbami obcí a samosprávnych krajov [vlastníci, ktorým nevzniklo vecné bremeno, pretože mali uzatvorenú nájomnú zmluvu k 1. júnu 2009 s dohodnutou pravidelne sa opakujúcou odplatom (v prípade, ak by nájom skončil, mohli žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia), a naproti tomu dotknutí vlastníci, ktorým vzniklo vecné bremeno a v prípade neuplatnenia jednorazovej odplaty do 1. júna 2012 nemajú už nárok na žiadnu odplatu];
- f) výkladom zákona č. 66/2009 Z. z. v rámci jeho sociálneho rozmeru, nespravodlivosťou a krivdou dotknutých vlastníkov pozemkov v podobe faktického odňatia vlastníckeho práva, ktorú im spôsobuje ustálená rozhodovacia prax súdov o jednorazovej odplate, ako aj mylným tvrdením, že sa platí odplata za vznik vecného bremena, a nie za trvanie;
- g) neprípustnosťou a nelogickosťou argumentácie súdov o premlčaní práva od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., keďže premlčacia doba nároku na jednorazovú odplatu za užívanie nehnuteľnosti nemôže začať plynúť skôr, ako sa žalobca dozvedel o tom, že má nárok len na jednorazovú odplatu [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)]. O tom, že im patrí jednorazová odplata sa sťažovatelia dozvedeli až z napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vlastníckeho práva sťažovateľov (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu) rozsudkom krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu, ktorým zamietol nárok sťažovateľov na náhradu za zriadenie vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. vo forme opakujúceho sa plnenia, rešpektujúc ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu preferujúcu priznanie jednorazovej náhrady.
7. Sťažovatelia odôvodnili prípustnosť podanej ústavnej sťažnosti tým, že nemajú iný účinný prostriedok nápravy. Dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorý rozhodol v súlade s rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít (čo však vo svojej predchádzajúcej argumentácii spochybňujú, pozn.), nie je prípustné. Neprípustnosť dovolania je daná aj z dôvodu, že napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy.
8. Ústavný súd dopytom na Mestskom súde Košice zistil, že proti rozsudku krajského súdu nebolo podané dovolanie.
9. V prvom rade ústavný súd pripomína, že ústavou vymedzená právomoc mu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých

zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Civilným sporovým poriadkom (ďalej aj „CSP“) ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 14/2022).

10. Ústavný súd konštatuje, že podstatná sťažnostná argumentácia sťažovateľov atakuje popri nesprávnom právnom posúdení § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. aj arbitrárnosť napadnutého rozsudku krajského súdu [porovnaj predovšetkým bod 5 písm. b) tohto uznesenia]. Podľa judikatúry ústavného súdu predstavuje arbitrárne rozhodnutie zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020). Podľa názoru ústavného súdu je táto argumentácia subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (k tomu pozri uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 314/2020 z 1. júla 2020 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 69/2020).

11. Vzhľadom na uvedené bolo nevyhnutné, aby sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti splnili podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý im zákon na ochranu ich práv poskytuje. To platí aj v prípade, ak majú sťažovatelia popri namietaní porušenia svojho práva na spravodlivý proces v kontexte arbitrárnosti či porušenia princípu legitímnych očakávaní a právnej istoty [ako námietky v zásade aplikovateľnej pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, pozn.] aj výhrady zodpovedajúce námietke potenciálne nesubsumovateľnej pod dôvod prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie podľa § 421 CSP [ak sa odvolací súd pri riešení právnej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu alebo z iného dôvodu vrátane vylučovacieho zákonného kritéria prípustnosti dovolania viazaného na hodnotu napadnutého výroku odvolacieho súdu podľa § 422 ods. 1 písm. a) alebo b) CSP].

12. K otázke konkurencie dovolania a ústavnej sťažnosti zaujal ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane právny názor, ktorý bol do dôsledkov vysvetlený v uznesení ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 404/2022 zo 6. septembra 2022 (publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 84/2022) v znení: I. Nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona ústavnom súde o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti mohol uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Ak by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, má sťažovateľ pri zachovaní princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní, je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti. Lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu (začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde). II. V prípade podania dovolania (iného opravného prostriedku) a súčasne, resp.

pred rozhodnutím v tomto opravnom konaní aj ústavnej sťažnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie; to nebráni postupu podľa druhého odseku bodu I (obdobne IV. ÚS 471/2022, IV. ÚS 534/2022, IV. ÚS 24/2023).

13. Ústavný súd uzatvára, že nie je udržateľný taký právny stav, keď sa dovolacia inštancia dostane do faktickej pozície neúčinného prostriedku nápravy, ktorý by dostal punc fakultatívnosti a obsolencie (III. ÚS 352/2021). Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom v situácii, keď nevyužili právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý im zákon účinne poskytoval, t. j. nepodali dovolanie, hoci ho podať mohli a mali, by bolo porušením princípu subsidiarity, na ktorom je založené rozhodovanie o individuálnych ústavných sťažnostiach (I. ÚS 336/2018, II. ÚS 12/2021, IV. ÚS 522/2020). Sťažovatelia tiež netvrdili, že dovolanie nepodali z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

14. Na základe uvedených dôvodov sa ústavný súd meritórne nezaoberal podanou ústavnou sťažnosťou, ktorou sťažovatelia namietali porušenie svojich základných práv a slobôd podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu, ale túto pri predbežnom prerokovaní odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

15. Nad rámec už uvedeného ústavný súd konštatuje, že už vyslovil právny názor, podľa ktorého ak Občiansky súdny poriadok (Civilný sporový poriadok) vylučuje pri bagateľných veciach prieskum rozhodnutí vydaných druhostupňovými súdmi, bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva (IV. ÚS 431/2012, IV. ÚS 94/2014). Aj preto ústavný súd v prípadoch, keď sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu orgánu verejnej moci, v ktorom ide zjavne o bagateľnú sumu, poskytuje ústavnoprávnu ochranu sťažovateľom len v celkom výnimočných prípadoch, ak sťažnosť signalizuje, že došlo k zásahu do základných práv alebo slobôd v mimoriadne závažnom rozsahu [intenzite (IV. ÚS 414/2010, IV. ÚS 79/2011, IV. ÚS 251/2011, IV. ÚS 717/2013)]. V prípade sťažovateľov vzhľadom na žalovaný nárok vo výške 4 122,60 eur ide o bagateľnú vec, preto by aj v prípade prípustnosti ústavnej sťažnosti mohol byť prieskum len rámcový.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. augusta 2024

Libor Duľa
predseda senátu